

HÖGSTA DOMSTOLEN
R 2

INKOM: 2021-07-26
MÅLNR: T 4705-21
JURID. 2

Stockholm den 29 juli 2021

Högsta domstolen
Box 2066
103 12 Stockholm

Överklagande

Klagande:

Samir Sabri, 701115-0476
Skidbacken 56, 174 54 Sundbyberg

Ombud:

Juristerna Rikard Samuelsson, Natalie Staff och
Erica Wide

Centrum för rättvisa
Skeppsbron 20, Box 2215
103 15 Stockholm

rikard.samuelsson@centrumforrattvisa.se
natalie.staff@centrumforrattvisa.se
erica.wide@centrumforrattvisa.se

Motpart:

Staten genom Justitiekanslern
Box 2308, 103 17 Stockholm

Ombud:

Föredragandena Jens Kallmin och Lisa Nilheim
Adress som ovan

Saken:

Ersättning enligt lagen (1974:515) om ersättning
vid frihetsinskränkning

Överklagat avgörande:

Svea hovrätts dom 2021-07-01 i mål
nr T 8528-20

1 YRKANDEN

- 1.1 Samir Sabri yrkar att Högsta domstolen ger prövningstillstånd och ändrar hovrättens dom på så sätt att staten förpliktas att till honom betala 3 000 000 kronor tillsammans med ränta på beloppet enligt 6 § räntelagen (1975:635) från den 30 april 2017 till dess betalning sker.
- 1.2 Samir Sabri yrkar ersättning för sina rättegångskostnader i Högsta domstolen med ett belopp som kommer att anges senare.

2 SKÄLEN FÖR PREJUDIKATDISPENS

2.1 Sammanfattning av skälen för prejudikatdispens

- 2.1.1 Frågan i målet är hur ersättningen för lidande vid frihetsberövanden ska bestämmas.
- 2.1.2 Hovrätten har i den överklagade domen bestämt ersättningen till Samir Sabri i enlighet med den nya praxis för frihetsberövandeersättning som Justitiekanslern har tagit fram och tillämpar sedan den 1 januari 2020.
- 2.1.3 Ändringen av Justitiekanslerns praxis innebär i huvudsak att längden på frihetsberövandet ska tillmätas större betydelse än tidigare, samtidigt som omständigheterna att frihetsberövandet avsett allvarlig brottslighet och en ung person ska tillmätas mindre betydelse.
- 2.1.4 Justitiekanslerns praxis innebär att vissa förhöjande faktorer endast kan beaktas alternativt. Det innebär att Justitiekanslern – i

fall då det finns flera olika faktorer som talar för en förhöjd ersättning – endast tar hänsyn till en av faktorerna.

- 2.1.5 I sin praxis tar Justitiekanslern inte heller någon hänsyn till att den som varit frihetsberövad felaktigt varit intagen för rättspsykiatrisk vård och inte heller att den utdömda påföljden varit obestämd i tiden.
- 2.1.6 Att Justitiekanslern, vid bestämmandet av frihetsberövandeersättningens storlek, inte beaktar samtliga faktorer som talar för en förhöjd ersättning kan ur ett allmänt perspektiv uppfattas som alltför formalistiskt. Synsättet avviker också från vad som får anses följa av allmänna skadeståndsrättsliga principer.
- 2.1.7 Med hänsyn till det stora antalet ärenden om anspråk på frihetsberövandeersättning som Justitiekanslern handlägger varje år är det av vikt för ledning av rättstillämpningen att Högsta domstolen prövar överklagandet.
- 2.2 Utveckling av skälen för prejudikatdispens**
 - 2.2.1 Vid handläggningen av anspråk på frihetsberövandeersättning använder Justitiekanslern generella bedömningsgrunder, så kallade schabloner, som myndigheten själv bestämt.
 - 2.2.2 Schablonerna tar sin utgångspunkt i den tid som frihetsberövandet varat. Därutöver kan vissa särskilda faktorer – till exempel brottslighetens allvar eller den frihetsberövades ungdom – leda till att den frihetsberövade tillerkänns en förhöjd ersättning.

- 2.2.3 Högsta domstolen har i och för sig godtagit att Justitiekanslern använder sig av generella bedömningsgrunder vid handläggningen av anspråk på frihetsberövandeersättning. Samtidigt ger Högsta domstolens praxis uttryck för att en bedömning alltid måste göras med beaktande av omständigheterna i det enskilda fallet och att domstolarna, i enlighet med allmänna skadeståndsrättsliga principer, måste förhålla sig självständigt till Justitiekanslerns bedömningsgrunder (se rättsfallen NJA 1979 s. 297, NJA 1990 s. 808, NJA 2013 s. 1003 och NJA 2012 s. 464).
- 2.2.4 Justitiekanslerns generella bedömningsgrunder används av myndigheten i ett stort antal ärenden årligen. Enligt myndighetens årsredovisning inkom förra året 2 412 anspråk på ersättning enligt frihetsberövandelagen.
- 2.2.5 De allmänna domstolarna har också kommit att använda Justitiekanslerns bedömningsgrunder som vägledning när den här typen av mål prövas (förutom den överklagade domen, se till exempel Svea hovrätts dom den 12 november 2020 i mål T 13628-19, RH 2017:27 och Hovrätten för Västra Sveriges dom den 23 november 2010 i mål T 1243-10).
- 2.2.6 Eftersom de bedömningsgrunder som används vid bestämmandet av frihetsberövandeersättningens storlek utvecklats genom ett samspel mellan Justitiekanslerns egna riktlinjer och domstolarnas praxis är Högsta domstolens vägledning på området av stor vikt för rättstillämpningen.
- 2.2.7 Den 1 januari 2020 genomförde Justitiekanslern en omfattande ändring av sin praxis för hur ersättningen för lidande vid

frihetsberövande ska bestämmas (se utdrag från Justitiekanslerns hemsida, [bilaga 1](#)).

- 2.2.8 Ändringarna innebär i huvudsak att frihetsberövandets längd ska tillmätas större betydelse än tidigare, samtidigt som särskilda faktorer som brottslighetens allvar och den frihetsberövades ungdom ska tillmätas mindre betydelse.
- 2.2.9 Vid huvudförhandlingen i underinstanserna förklarade Justitiekanslern att myndighetens nya praxis innebär att de särskilt förhöjande faktorerna brottslighetens allvar och den frihetsberövades ungdom endast kan beaktas alternativt. Det innebär att enbart en av faktorerna beaktas vid bestämmandet av ersättningens storlek. Om ett frihetsberövande, som i det här fallet, har avsett såväl allvarlig brottslighet som en ung person kan alltså endast en av dessa faktorer, enligt Justitiekanslern, leda till förhöjd ersättning.
- 2.2.10 Samir Sabris uppfattning är att en beräkningsmodell som innebär att förhöjande faktorer endast kan beaktas alternativt riskerar att leda till att ersättningen blir alltför standardiserad och att den därmed inte fullt ut beaktar omständigheterna i det enskilda fallet. En sådan ordning kan ur ett allmänt perspektiv också framstå som alltför formalistisk och är dessutom främmande för svensk skadeståndsrätt.
- 2.2.11 Justitiekanslerns praxis innebär även att det, vid bestämmandet av frihetsberövandeersättningens storlek, inte tas någon hänsyn till formerna för frihetsberövandet. Det görs alltså inte någon åtskillnad mellan situationen att den enskilde felaktigt varit frihetsberövad i häkte eller anstalt jämfört med att den enskilde

varit felaktigt frihetsberövad som intagen för rättspsykiatrisk vård. Justitiekanslerns praxis tar inte heller någon hänsyn till om frihetsberövandets längd varit obestämd i tiden, det vill säga att en person döms till livstids fängelse eller rättspsykiatrisk vård i stället för till en tidsbestämd påföljd.

- 2.2.12 Samir Sabris uppfattning är att det också finns anledning att i förhöjande riktning beakta omständigheten att den som varit frihetsberövad varit felaktigt intagen för rättspsykiatrisk vård och därmed pekats ut som någon som har ett särskilt vårdbehov (jämför prop. 1997/98:105 s. 56, där det har angetts att ett särskilt vårdbehov ska påverka frihetsberövandeersättningens storlek).
- 2.2.13 Slutligen anser Samir Sabri att det även finns anledning att i förhöjande riktning beakta den särskilda påfrestning som det innebär att sväva i ovisshet om hur länge ett frihetsberövande ska pågå (jämför Svea hovrätts dom den 23 februari 2021 i mål T 8660-20, där underrätterna har tagit hänsyn till om påföljden har varit bestämd i tiden eller inte).
- 2.2.14 Sammanfattningsvis är det av vikt för ledning av rättstillämpningen att Högsta domstolen prövar överklagandet och, inom ramen för det aktuella målet, tar ställning till Justitiekanslerns nya praxis för hur ersättningen för lidande vid frihetsberövanden ska bestämmas.

3 GRUNDERNA FÖR ÖVERKLAGANDET

- 3.1 Samir Sabris uppfattning är att hovrätten har bestämt ersättningen till honom med ett för lågt belopp och att Högsta domstolen bör

bestämma ersättningen till det begärda beloppet eller till det lägre belopp som domstolen bedömer skäligt.

- 3.2 Hovrätten har i den överklagade domen bestämt ersättningen i enlighet med det av staten vitsordade beloppet. Staten har vid huvudförhandlingarna i underinstanserna förklarat att beloppet har bestämts med tillämpning av Justitiekanslerns nya praxis.
- 3.3 Även med en tillämpning av Justitiekanslerns nya schablon menar Samir Sabri dock att ersättningen bör bli högre än det av staten vitsordade beloppet. Skälen för det är följande.
- 3.4 Justitiekanslern har vid huvudförhandlingen i tingsrätten och i hovrätten beskrivit den praxis som tillämpas från och med den 1 januari 2020 enligt följande. För den första månaden utgår ersättning med 30 000 kronor. För den andra till och med den sjätte månaden utgår ersättning med 20 000 kronor per månad. För den sjunde till och med den tolfte månaden utgår ersättning med 30 000 kronor. För den trettonde till och med den artonde månaden utgår ersättning med 35 000 kronor. För den nittonde till och med den tjugofjärde månaden utgår ersättning med 40 000 kronor per månad. Därefter ökar ersättningen successivt. Detta belopp utgör det så kallade normalbeloppet.
- 3.5 Vid huvudförhandlingarna i underinstanserna har staten även angett hur de särskilda förhöjande faktorerna beaktas. Att den skadelidande är ungdom, 15–18 år gammal, kan medföra en höjning av normalbeloppet med 40–60 procent. Brottslighetens allvar kan medföra en höjning med 60 procent. Att den skadelidande har varit frihetsberövad med restriktioner i mer än sex månader kan medföra en höjning med 20 procent. Likaså kan

ersättningen höjas med 20 procent vid särskilt påfrestande omständigheter. (Det bör här nämnas att Samir Sabri har begärt att få ta del av Justitiekanslerns interna riktlinjer men nekats detta då riktlinjerna inte anses utgöra allmän handling, se e-post i [bilaga 2.](#))

- 3.6 Samir Sabri har varit frihetsberövad i 23 månader. Enligt Justitiekanslerns schablon innebär det att normalbeloppet uppgår till 720 000 kronor. Därutöver har en höjning av beloppet gjorts med 60 procent på grund av brottslighetens allvar, vilket resulterat i ett totalbelopp om 1 152 000 kronor. Totalbeloppet om 1 152 000 kronor har därefter avrundats till det vitsordade beloppet 1 200 000 kronor. (Se beräkning i [bilaga 3.](#))
- 3.7 Av den överklagade domen framgår att hovrätten har uppfattat det som att Samir Sabri, enligt Justitiekanslerns beräkning av frihetsberövandeersättningen, har tillgodoräknats en förhöjd ersättning med hänsyn både till hans ungdom och brottslighetens allvar (se hovrättens dom, s. 8 och 9).
- 3.8 Staten har också under skriftväxlingen i tingsrätten och hovrätten angett att det vitsordade beloppet, 1 200 000 kronor, tar hänsyn till frihetsberövandets längd, brottslighetens allvar och Samir Sabris ungdom (se statens svaromål, tingsrättens aktilaga 24, s. 7, p. 40 och statens yttrande i hovrätten, hovrättens aktilaga 9, s. 8, p. 46).
- 3.9 Staten har dock, såväl vid huvudförhandlingen i tingsrätten som i hovrätten, tydliggjort att den schablon som Justitiekanslern numera tillämpar inte tillåter att både brottslighetens allvar och den frihetsberövades ungdom beaktas. Enligt Justitiekanslern har

därför bara en av dessa faktorer beaktats vid beräkningen av det vitsordade beloppets storlek.

- 3.10 Att Justitiekanslern vid sin beräkning av frihetsberövandeersättningens storlek endast har tagit hänsyn till brottslighetens allvar och alltså inte Samir Sabris ungdom vid tidpunkten för frihetsberövandet framgår även av den beräkning som Samir Sabri har redovisat ovan (se bilaga 3).
- 3.11 Samir Sabris uppfattning är att Justitiekanslerns schabloner kan bilda utgångspunkt för ersättningsbestämningen. I enlighet med allmänna skadeståndsrättsliga principer måste dock en helhetsbedömning alltid göras för att säkerställa att omständigheterna i det enskilda fallet fullt ut beaktas. Detta gäller inte minst i ett fall som det förevarande där omständigheterna måste anses som mycket speciella.
- 3.12 En sådan helhetsbedömning innebär att samtliga relevanta omständigheter ska beaktas och att hänsyn ska tas både till att Samir Sabri felaktigt dömdes för ett mycket allvarligt brott på en nära anhörig och att han endast var 15–17 år när frihetsberövandet pågick.
- 3.13 Samir Sabri anser därutöver att det i förhöjande riktning ska beaktas att han varit felaktigt frihetsberövad såsom intagen för rättspsykiatrisk vård och att denna påföljd varit obestämd i tiden, vilket inneburit ytterligare påfrestningar för honom.
- 3.14 Sammanfattningsvis bör Högsta domstolen ändra hovrättens dom på så sätt att Samir Sabri tillerkänns det begärda beloppet eller det lägre belopp som domstolen bedömer skäligt.

4 SAMIR SABRIS TALAN OCH BEVISUPPGIFT

- 4.1 Samir Sabri åberopar i Högsta domstolen samma grunder och omständigheter som han åberopade i tingsrätten och hovrätten. Såvitt avser ersättningsbeloppets storlek åberopar han ingen bevisning.

Som ovan,

Rikard Samuelsson

Natalie Staff

Erica Wide